

İMAN, İSLAM VE İHSAN (Cibril Hadisi) 14.04.2022 Perşembe Öğle Vaazı

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ"

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : «بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، ذَاتَ يَوْمٍ إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ ، شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ ، لَا يُرَىٰ عَلَيْهِ أَثَرُ السَّقَرِ ، وَلَا يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ ، حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ ، وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَخْذَيْهِ وَقَالَ : يَا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَأَنْ مُحَمَّداً رَسُولَ اللَّهِ وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ ، وَتُصُومَ رَمَضَانَ ، وَتَحُجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا.

قال : صدقت . فَعَجَبْنَا لَهُ بِسَأَلِهِ وَبِصِدْقِهِ ، قَالَ : فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ . قَالَ : أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ ، وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ ، وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ، وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ . قال : صدقت قال : فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ . قال : أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ . فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ قَالَ : فَأَخْبِرْنِي عَنِ السَّاعَةِ . قَالَ : مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ . قَالَ : فَأَخْبِرْنِي عَنْ أَمَارَاتِهَا . قَالَ : أَنْ تَلِدَ الْأُمَّةُ رَبَّتَهَا ، وَأَنْ تَرَى الْحَفَاةَ الْعُرَاةَ الْعَالَةَ رِعَاءَ الشَّيْءِ يَتَطَاوَلُونَ فِي الثُّنْيَانِ ثُمَّ انْطَلَقَ ، فَلَبِثْتُ مَلِيًّا ، ثُمَّ قَالَ : يَا عُمَرُ ، أَتَدْرِي مِنْ السَّائِلِ قُلْتُ : اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ : فَإِنَّهُ جِبْرِيلُ أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ دِينَكُمْ »

Kıymetli kardeşlerim!

Ömer İbnü'l-Hattâb radiyallahu anh şöyle buyurmuşlardır:

Bir gün Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in huzurunda bulunduğumuz sırada, elbisesi beyaz mı beyaz, saçları siyah mı siyah, üzerinde yolculuk eseri bulunmayan ve hiçbirimizin tanımadığı bir adam çıkageldi. Peygamber'in yanına sokuldu, önüne oturdu, dizlerini Peygamber'in dizlerine dayadı, ellerini (kendi) dizlerinin üstüne koydu ve:

- Ey Muhammed, bana İslâm'ı anlat! dedi.

Resûlullah efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem:

- "İslâm, Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Rasûlü olduğuna şehâdet etmen, namazı dosdoğru kılman, zekâtı (tastamam) vermek, ramazan orucunu (eksiksiz) tutman, yoluna güç yetirebilirsen Kâbe'yi ziyâret (hac) etmendir" buyurdu.

Adam:- Doğru söyledin dedi.

Onun hem sorup hem de tasdik etmesi tuhafımıza gitti.

Adam:- Şimdi de imanı anlat bana, dedi.

Rasûlullah efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem:

- "Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, âhiret gününe inanmandır. Yine kadere, hayrına ve şerrine iman etmendir." buyurdu.

Adam tekrar:

- Doğru söyledin, diye tasdik etti ve:

- Peki "ihşan" nedir, onu da anlat, dedi.

Rasûlullah efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem:

- "İhşan, Allah'a onu görüyormuşsun gibi kulluk etmendir. Sen onu görmüyorsan da O seni mutlaka görüyor" buyurdu.

Adam yine:

- Doğru söyledin dedi, sonra da:

- Kıyâmet ne zaman kopacak? diye sordu.

Peygamber efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem :

- “Kendisine soru yöneltilen, bu konuda sorandan daha bilgili değildir.” cevabını verdi.

Adam:- O halde alâmetlerini söyle, dedi.

Rasûlullah efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem:

-”Cariyelerin sahiplerini doğurması, yalın ayak, başı kabak, çıplak koyun çobanlarının, yüksek ve mükemmel binalar kurmada birbirleriyle yarışmalarıdır. “ buyurdu.

Adam, (sessizce) çekip gitti. Ben bir süre öylece kalakaldım. Daha sonra Peygamber efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem:

- “Ey Ömer, soru soran kişi kimdi, biliyor musun?” buyurdu.

Ben:- Allah ve Rasûlü bilir, dedim.

Rasûlullah efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem:

- “O Cebrâil’di, size dininizi öğretmeye geldi.” buyurdu.

(Müslim, İmân 1, 5. Ayrıca bk. Buhârî, İmân 37; Tirmizi İmân 4; Ebû Dâvûd, Sünnet 16; Nesâî, Mevâkît 6.)

Hadis kitaplarımızda "Cibril Hadisi" diye bilinen bu hadis metni iman, islam ve ihsan konusunun işlenmesi babında özellikle yer almaktadır. Burada üç hassas soru ve bu sorulara verilen üç hassas cevap, konumuzun ana fikrini oluşturmaktadır.

-İman nedir?

-İman Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe, (öldükten sonra dirilmeye) ve kadere, inanmandır.

-İslâm nedir?

- İslâm, Allah’tan başka ilah olmadığına ve Hz.Muhammed’in (sav) Allah’ın Rasûlü olduğuna şehâdet etmen, namazı dosdoğru kılman, zekâtı (tastamam) vermek, ramazan orucunu (eksiksiz) tutman, yoluna güç yetirebilersen Kâbe’yi ziyâret (hac) etmendir.

-İhsan nedir?

-İhsan Allah’ı görüyormuş gibi ibadet etmendir. Her ne kadar sen O’nu görmüyorsan da şüphesiz O seni görmektedir.

Değerli mümin kardeşlerim!

Söz konusu bu hadiste dînimizin temel unsurlarının yer aldığını görüyoruz.

Bunlardan birincisi imandır. İman, inanmak demektir. Buradaki inanma, sıradan bir inanış değildir; şüphesiz ve kesin bir inanç söz konusudur.

Unutulmamalıdır ki; Din inançla başlar. Önce bazı temel esaslara hiçbir şüphe ve tereddüde yer vermeksizin, içten inanmak icap eder. Hadiste belirtildiği üzere bunlar Allah’ın varlığı ve birliğine inanmak, O’nun peygamberlerine, peygamberlerin getirdiği kitaplara inanmak, meleklerin varlığına, âhirete, kaza ve kadere inanmaktır.

İman sonrası müminin inancının dışa yansımaları gibi de algılanan, İslam diye isimlendirilen fiiliyatın temsili anlatımı gündeme gelir ki, bu durum da hadiste sarıh bir şekilde

gündeme getirilmiştir. Böylece mümin olan kişi, bu bağlamda müslim diye de isimlendirilme bahtiyarlığına erişmiş bulunmaktadır.

Bir başka ifadeyle dinin inançla ilgili kısımları "İman", fiil ve ibadetle ilgili kısımları "İslâm" şemsiyesi altında ele alınır. İslâm, bir bakıma imanın yaşayış hâlinde tezahür etmesidir, denebilir.

İşte hadisimizdeki "İslâm nedir?" sorusunun cevabı içinde zorunlu olarak kelime'î şehadet, namaz, oruç, zekât, hac gibi fiil ve ibadetler yer almaktadır.

Değerli müslümanlar!

İnandıktan ve inandığını hayata geçirdikten sonra, bu halin sırf Allah rızasını kazanma açısından ehemmiyet arzetmesidir ki, buna da ihsan denilmektedir. Bu ihsan hali de, mümin ve sonrasında müslim diye isimlenme şerefine nail olan kulun muhsin olarak da isimlendirilmesi bahtiyarlığına erişmesini sağlayacaktır.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.s) bir grup sahâbenin önünde kendisine, “Ey Muhammed, bana İslâm’ı anlat!” diyen Cebrâîl aleyhisselâma net bir cevap vermiş ve ilmihâl kitaplarımızda formüleleştirilen İslâm’ın beş esasını saymıştır. Efendimiz aleyhisselam başka bir hadisinde, “İslâm beş esas üzerine kurulmuştur...” diye ifade buyurarak İslâm’ı bir binaya benzetmiştir. Efendimiz aleyhisselam, iyice tanıyıp benimsememiz için bize İslam sarayını genel olarak tanıtmaktadır. Öncelikle bu sarayı ayakta tutan en önemli unsur, binanın temelidir. Bu temel, hadisimizde “Allah’tan başka ilah olmadığına ve Hz. Muhammed’in (s.a.s) Allah’ın Rasûlü olduğuna şehâdet etmek” diye bildirilmiştir. Şehâdeteyn denilen bu iki tanıklık, aynı zamanda binanın bütün unsurlarında da kendisini gösterir. Bunlar âdeta binanın olmazsa olmazıdır. İslâm’da yegâne ilah olarak Allah’ı tanımak; yani en çok O’nu sevip O’ndan korkmak, kayıtsız şartsız O’na boyun eğip mutlak kanun koyucu olarak sadece Allah’ı kabul etmek İslam’ın ruhu, hayatın can suyudur. Hz. Muhammed aleyhisselamı Allah’ın Elçisi olarak kabul etmek, yani hayat yolunda biricik önder ve rehber olarak benimsemek ise İslâm’ın resmi, hayatın solmayan rengidir.

Cibril hadisinde geçen, namaz, zekât, oruç ve hac İslâm sarayının ana sütunlarıdır. Ayrıca başka bir hadiste Rasûlullah aleyhisselâmın, Kendisine biat etmeye gelen Hz. Beşir b. Hasâsiye’ye bu dört esasın yanı sıra şart koştuğu cihad da[9] İslâm binasının olmazsa olmazlarından. Bu beş esastan namaz, dinin direği[10] ve mü’minin miracı; zekât, İslâm’ın köprüsüdür.[11] Oruç (cehennemden koruyan) bir kalkan[12], hac ise günahları temizleyicidir.[13] İnsanla İslâm arasındaki engelleri kaldırmak ve Hakkı hâkim kılmak adına var güçle çalışmak anlamına gelen cihâd ise İslâm’ın zirvesidir.[14]

Altı Koldan Gönle Dolan İman

Cebrâîl aleyhisselâmın, “Bana imanını anlat.” demesi üzerine Peygamber Efendimizin imanını tarif etmek yerine, bu suali imanın kapsamını anlatarak cevaplaması manidardır. Bir kavramı öğretirken o kavramın genel manası biliniyorsa, kapsamının anlatılması bilgiye derinlik

kazandırır. İman nurunun Mü'min kalbini, altı gözeden girip aydınlattığını bilmek, her bir gözeye özel özen göstermeye götürür. Hiç şüphesiz iman ışığı öncelikle Allah'a iman gözesinden geçerek diğerlerine ulaşır. Gözelerden birinin bile tıkanması kalbi karanlıklara boğar, daralması ise onun ışığını azaltır.

Bizler gönlümüzün iman nuruyla ıslıl ıslıl aydınlanmasını istiyorsak Allah'a iman ederken, Onun üzerimizdeki eşsiz murakabesini, meleklerle iman ederken her yaptığımızın kayda geçtiği gerçeğini, kitaplara ve Peygamberlere iman ederken bütün ilahî kitapların ve gönderilmiş Peygamberlerin özde tevhide davet ettiğini ve Son Nebi (s.a.s) ile O'na inen Kur'an'ın önceki bütün Risâletleri kapsadığını daima göz önünde tutmalıyız. Ahirete imanımız, yaptığımız zerre kadar hayrın ve zerre miktarı şerrin karşılığını mutlaka göreceğimiz sonsuzluk yurdunu unutmadan yaşamamızla anlam kazanır. İmanın tadını almamız, üzüntü ve tasadan kurtulmamız hayrı ve şerriyle kadere tam iman etmemize bağlıdır. Peki ihsana nasıl ulaşırız?

Kullukta en üstün kıvam olan ihsana ulaşmak, gönüldeki iman aydınlığının en üst seviyeye ulaşmasına bağlıdır. Bu seviyeye ulaşmak için de Allah'ın her an bizi gördüğü şuurunun daima canlı tutulması gerekir. Kur'an-ı Kerim'de Rabbimiz (c.c.), "Her nerede olursanız olun, O (Allah) sizinle beraberdir." [Hadid Sûresi, 4. Âyet.] buyurarak vicdanımızda bu şuur uydurmak ister. Sevgili Peygamberimiz de (sas), "Kişinin nerede olursa olsun Allah'ın kendisiyle beraber olduğunu bilmesi, imanın en üstün mertebesindendir." buyurmuştur. [Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid ve Menbeu'l-Fevâid,] Bizden istenen bütün bir hayatı ihsân şuruyla yaşamamızdır.

Değerli kardeşlerim!

Allah (c.c.), biz mümin kullarına İhsanı Emrediyor!

İhsan; genel olarak iyilik ve lütufta bulunmak, bir işi en güzel şekilde yapmak, Allah'a ihlâsla kulluk etmek anlamlarındada kullanılan bir terimdir. (...) "başkasına iyilik etmek" ve "yaptığı işi güzel yapmak" şeklinde kısmen farklı iki anlamda kullanılması sözkonusu olduğu gibi daha bir çok anlamlarda da kullanılmaktadır. İhsanda bulunan kişiye muhsin denir.

Bir insanın gerçekleştirdiği işin ihsan seviyesine ulaşabilmesi için hem neyi nasıl yapması icap ettiğini iyi bilmesi, hem de bu bilgisini en güzel biçimde eyleme dönüştürmesi gerekir.

Hz. Ali (r.a.), "İnsanlar işlerini ihsanla yapmalarına göre değer kazanır" derken bunu kastetmiştir. Allah'ın her şeyi ihsanla yarattığını bildiren ayette de (**Secde, 32/7**) ihsan kavramı bu anlamdadır.

Yüce Rabbimiz, Kur'an-ı Kerim'de; "Şüphesiz Allah, adaleti, ihsanı (iyilik yapmayı), yakınlarla yardım etmeyi emreder; hayâsızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor." (**Nahl, 16/90**) buyurarak kullarına ihsanı emretmiştir.

Yine Allahu Teâlâ, "... Şüphesiz Allah iyilik yapanların mükâfatını zayı etmez..." (**Yûsuf, 12/90**) buyurarak ihsanda bulunanların mutlaka bunun karşılığını

göreceğini; başka bir ayette ise, ihsan da bulunmanın Allah'ın sevgisine vesile olacağını haber vermiştir:

“İyilik edin. Şüphesiz Allah iyilik edenleri sever.”(Bakara, 2/195)

İnsanlar açısından ihsan, üç kısımda zikredilebilir:

1) Allah'a karşı ihsan:

Bu, şartlarına uygun iman etmek, emir ve yasaklara uymaktır.

2) İnsanlara karşı ihsan:

Bu, insanın ana-babasına, eş ve çocuklarına, komşu ve akrabalarına ve diğer insanlara iyilik yapmak, iyi davranmak, haklarına riayet etmek ve kusurlarını bağışlamaktır.

3) Kişinin kendisine karşı ihsanı:

Bu, iman edip salih ameller işleyerek Allah'ın rızasını, rahmet, mağfiret, nimet ve cennetini kazanmasıdır. (Dini Kavramlar Sözlüğü, DİB. Yay. Sh. 301)

İhsanın en üst mertebesi, kişinin Allah'ın kendisini gördüğünün, her düşünce ve davranışının O'nun tarafından bilindiğinin şuuruna varmasıdır.

Değerli müslümanlar!

Hadisteki diğer bir soru kıyamet zamanı ile ilgilidir. Hz. Peygamber bu konuda soru sorandan daha fazla bilgi sahibi olmadığını bildirmiştir.

Anlaşılan o ki; Cenâb-ı Hak kıyametin kopma zamanını gizli tutmuştur.

Şurasıda bir hakikattir ki; İnsanların ileride meydana gelecek bir takım olayları önceden bilmemesi çoğu zaman bir nimettir.

Efendilerini Doğuran Kadınlar

Sevgili Peygamberimizin (s.a.s) bize kıyamet alametlerini anlatırken kullandığı, “cariyelerin sahiplerini doğuracakları” ifadesi oldukça ilgi çekicidir. Hadisimizdeki, annelerin kendilerine köle muamelesi yapacak kızlar (ve erkekler) doğuracağı şeklinde anlaşılabilecek gerçek, sanırsanız hiçbir asırda bugünkü kadar görünür olmamıştır. Evlatların, insanlar içinde en fazla saygı göstermeleri gereken annelerine karşı akıl almaz saygısızlıkları; hatta eziyetleri maalesef her gün karşılaşılan olaylar haline gelmiştir.

Çobanların Gökdelenleri

Cibril Hadisinde bildirilen iki kıyamet alametinden ikincisi, yalın ayak, başıkabak, çıplak koyun çobanlarının, yüksek ve mükemmel binalar kurmada birbirleriyle yarışmalarıdır. Bu alâmet de günümüzde sıkça rastlanan durumları işaret etmektedir. Şöyle ki, günümüz dünyasında köy hayatından şehir hayatına geçişler teşvik edilmekte, helal haram gözetmeden kolayca para kazanma kapıları ardına kadar açılmaktadır. Bunun sonucu olarak bir zamanlar fakir ve muhtaç durumda olan birçok insan bir anda zenginleşebilmektedir. Günümüzde zenginliğin göstergesi olarak çeşitli amaçlar için kullanılan yüksek katlı binalar alabildiğine yaygınlaşmıştır. Bu binalar aynı zamanda kişisel ihtiraslara dayanan rekabetlerin de sembolleri olmuştur.

Hiç şüphesiz Allah Rasûlü ne söylemişse doğrudur. Rasûlullahın, beyaz elbiseli melek vasıtasıyla öğrettiği hikmetler, dünya durdukça önümüzü aydınlatmaya devam edecektir.

Muhterem kardeşlerim!

Netice olarak şunu diyebiliriz:

Dinimizin bizlere emrettiği şeylerin yerine getirilmesi, yasakladığı şeylerden de uzak durulması, Allah rızası için yapılan iyiliklerin hepsi... islam, iman ve ihsan kavramlarının içine girmektedir ve mükemmel bir uyumla dercedilmiştir.

Biz müslümanlar; Âlemlerin Rabbi olan Yüce Allah'a gönülden bağlanan ihsan sahiplerinden olmakla, saadet ve mutluluk yolunun sahipleri olabileceğimizi iyi bilmeli ve bu şuurda olmanın gayreti içerisinde olmalıyız. asla ve kat'a yolumuzdan sapmama gerekliliğini unutmamalıyız.

Cenab’I Hak Cümlemizi ve Soyumuzu Mümin.Müslim ve Mühsin kullarından eylesin.